NAMANGAN DAVLAT UNIVERSITETI
ILMIY AXBOROTNOMASI, [2026-10]
ISSN:2181-1458
ISSN:2181-0427

13.00.00-PEDAGOGIKA
journal.namdu.uz
PEDAGOGICAL

ART-PEDAGOGIKANING NAZARIY YONDASHUVLARI: INTEGRATIV, SHAXSGA YO‘NALTIRILGAN, FAOLIYATGA ASOSLANGAN, KOGNITIV VA KOMPETENSIYAVIY YONDASHUVLAR

Sharipjonov Muxiddin Shokirjon o‘g‘li
«Tasviriy san’at va dizayn» kafedrasi
professor vazifasini bajaruvchisi, PhD

Annotatsiya: *Annotatsiya Mazkur maqolada art-pedagogikaning asosiy nazariy yondashuvlari — integrativ, shaxsga yo‘naltirilgan, faoliyatga asoslangan, kognitiv va kompetensiyaviy yondashuvlar ilmiy-nazariy jihatdan tahlil etilgan. Har bir yondashuvning art-pedagogik jarayondagi o‘rni, shaxs rivojiga ta’siri va ta’lim samaradorligini oshirishdagi imkoniyatlari asoslab berilgan. Tadqiqot natijalari art-pedagogikaning ko‘p komponentli va tizimli pedagogik yo‘nalish ekanini ko‘rsatadi.*

Kalit so‘zlar: *art-pedagogika, integrativ yondashuv, shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim, faoliyatga asoslangan yondashuv, kognitiv rivojlanish, kompetensiyaviy yondashuv.*

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ПЕДАГОГИКЕ: ИНТЕГРАТИВНЫЙ, ЛИЧНОСТНО-ОРИЕНТИРОВАННЫЙ, ДЕЯТЕЛЬНОСТНЫЙ, КОГНИТИВНЫЙ И КОМПЕТЕНТНОСТНЫЙ ПОДХОДЫ

Аннотация: *В данной статье научно и теоретически анализируются основные теоретические подходы к художественной педагогике — интегративный, личностно-ориентированный, деятельностный, когнитивный и компетентностный подходы. Обосновывается роль каждого подхода в процессе художественной педагогики, его влияние на личностное развитие и потенциал повышения эффективности обучения. Результаты исследования показывают, что художественная педагогика является многокомпонентным и системным педагогическим направлением.*

Ключевые слова: *художественная педагогика, интегративный подход, личностно-ориентированное образование, деятельностный подход, когнитивное развитие, компетентностный подход.*

THEORETICAL APPROACHES TO ART PEDAGOGY: INTEGRATIVE, PERSON-CENTERED, ACTIVITY-BASED, COGNITIVE, AND COMPETENCY-BASED APPROACHES

Abstract: *This article provides a scientific and theoretical analysis of the main theoretical approaches to art pedagogy: integrative, person-centered, activity-based, cognitive, and competency-based approaches. The role of each approach within the art-pedagogical process, its impact on personal development, and its potential for enhancing educational effectiveness are substantiated. The research results demonstrate that art pedagogy is a multi-component and systemic pedagogical discipline.*

Keywords: *art pedagogy, integrative approach, person-centered education, activity-based approach, cognitive development, competency-based approach.*

Kirish (Introduction)

Zamonaviy pedagogika nazariyasi ta’lim jarayonini shaxs rivojiga yo‘naltirishni asosiy ustuvor vazifa sifatida belgilaydi. Shu jarayonda art-pedagogika ta’lim, san’at va psixologiyaning o‘zaro integratsiyasi asosida shakllangan innovatsion pedagogik yo‘nalish sifatida e’tirof etilmoqda. Art-pedagogikaning samaradorligi uning turli nazariy yondashuvlarga tayangan holda amalga oshirilishida namoyon bo‘ladi.

Bugungi kunda integrativlik, shaxsga yo‘naltirilganlik, faoliyatga asoslanganlik, kognitivlik va kompetensiyaviylik art-pedagogikaning metodologik poydevorini tashkil etadi. Ushbu yondashuvlar san’at vositalari orqali o‘quvchilarning intellektual, emotsional va ijodiy salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Maqolaning maqsadi art-pedagogikaning asosiy nazariy yondashuvlarini ilmiy jihatdan tahlil qilish va ularning ta’lim jarayonidagi o‘rnini asoslab berishdan iborat.

Metodologiya (Methods)

Tadqiqot metodologiyasi kompleks va tizimli yondashuvga asoslandi. Tadqiqot jarayonida quyidagi metodlardan foydalanildi:

– Nazariy tahlil – art-pedagogika va zamonaviy pedagogik yondashuvlarga oid ilmiy adabiyotlarni o‘rganish;

– Taqqoslash metodi – turli yondashuvlarning art-pedagogik jarayondagi o‘rni va xususiyatlarini qiyoslash;

– Tizimli tahlil – yondashuvlar o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlikni aniqlash;

– Umumlashtirish – nazariy xulosalarni yagona ilmiy konsepsiyaga keltirish.

Natijalar (Results)

Tadqiqot natijalari art-pedagogikaning samarali faoliyati bir necha nazariy yondashuvlarning uyg‘unlashuvi asosida amalga oshirilishini ko‘rsatdi.

Integrativ yondashuv art-pedagogikaning asosiy tamoyillaridan biri bo‘lib, u san’at, pedagogika va psixologiya fanlarining o‘zaro uyg‘unligini ta’minlaydi. Ushbu yondashuv orqali ta’lim jarayoni yaxlit tizim sifatida tashkil etilib, o‘quvchining bilish, hissiy va ijodiy faoliyati bir butunlikda rivojlanadi.

Mazkur yondashuv art-pedagogik jarayonda o‘quvchining individual xususiyatlari, qiziqishlari va ehtiyojlarini inobatga olishni nazarda tutadi. San’at faoliyati orqali shaxsning ichki dunyosi ochiladi, o‘zini namoyon etish va refleksiya jarayoni faollashadi.

Faoliyatga asoslangan yondashuv

Faoliyatga asoslangan yondashuvda o‘quvchi ta’lim jarayonining faol subyekti sifatida qaraladi. Art-pedagogik mashg‘ulotlar jarayonida rasm chizish, sahnalashtirish, musiqiy improvizatsiya kabi faoliyat turlari orqali bilimlar amaliy faoliyat jarayonida egallanadi.

Kognitiv yondashuv

Kognitiv yondashuv art-pedagogik jarayonda bilish jarayonlarini rivojlantirishga yo‘naltirilgan. San’at obrazlari orqali o‘quvchilarning idrok, tafakkur, xotira va tasavvur kabi kognitiv jarayonlari faollashadi. Bu esa bilimlarni chuqur va ongli o‘zlashtirishga imkon yaratadi. Kompetensiyaviy yondashuv art-pedagogik ta’lim natijalarini real hayotiy vaziyatlarda qo‘llashga tayyorlik bilan bog‘laydi. San’at faoliyati orqali kommunikativ, ijtimoiy, estetik va ijodiy kompetensiyalar shakllanadi.

Muhokama

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, art-pedagogika alohida bir yondashuvga emas, balki bir nechta nazariy yondashuvlarning uyg‘unlashuviga tayanadi. Integrativlik ushbu yondashuvlarning bir-birini to‘ldirishini ta’minlasa, shaxsga yo‘naltirilganlik va faoliyatga asoslanganlik ta’lim jarayonining markaziga o‘quvchini qo‘yadi. Kognitiv va kompetensiyaviy yondashuvlar esa art-pedagogikaning nafaqat estetik, balki intellektual va amaliy ahamiyatini oshiradi. Bu holat art-pedagogikaning zamonaviy ta’lim paradigmasidagi o‘rnini mustahkamlaydi.

Xulosa (Conclusion)

Xulosa qilib aytganda, art-pedagogikaning nazariy yondashuvlari uning ilmiy-metodik asosini tashkil etadi. Integrativ, shaxsga yo‘naltirilgan, faoliyatga asoslangan, kognitiv va kompetensiyaviy yondashuvlarning uyg‘unligi art-pedagogik jarayonning samaradorligini ta’minlaydi. Ushbu yondashuvlarni ta’lim amaliyotiga joriy etish zamonaviy pedagogik maqsadlarga erishishda muhim omil hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Dewey J. Experience and Education. – New York, 2007.

2. Vygotsky L.S. Thinking and Speech. – Moscow, 1999.

3. Eisner E. The Arts and the Creation of Mind. – Yale University Press, 2002.

4. Baymetov, B. B., & Sharipjonov, M. S. O. (2020). Development Of Students' Descriptive Competencies In Pencil Drawing Practice. The American Journal of Social Science and Education Innovations, 2(08), 261-267.

5. Baymetov, B., & Sharipjonov, M. (2021). OLIY PEDAGOGIK TA'LIMDA TALABALARGA INSON QIYOFASINI AMALIY TASVIRLASH JARAYONIDA IJODIY KOMPYETYENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH. Academic Research in Educational Sciences, 2(3), 1066-1070.

6. Boltaboyevich, B. B., & Shokirjonugli, S. M. (2020). Formation of creative competences of the fine art future teachers describing geometrical forms (on sample of pencil drawing lessons). ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal, 10(5), 1996-2001.

7. Байметов, Б., & Шарипжонов, М. (2020). ОЛИЙ ПЕДАГОГИК ТАЪЛИМДА ТАЛАБАЛАР ИЖОДИЙ ҚОБИЛИЯТЛАРНИ ШАКЛЛАНТИРИШДА ИНДИВИДУАЛ ТАЪЛИМ БЕРИШ МЕТОДИКАСИ (ҚАЛАМТАСВИР МИСОЛИДА). Academic research in educational sciences, (4), 357-363.

8. Байметов, Б. Б., & Шарипжонов, М. Ш. (2020). ТАСВИРИЙ САНЪАТДАН МАЛАКАЛИ ПЕДАГОГ КАДРЛАР ТАЙЁРЛАШДА НАЗАРИЙ ВА АМАЛИЙ МАШҒУЛОТЛАРНИНГ УЙҒУНЛИГИ. ИННОВАЦИИ В ПЕДАГОГИКЕ И ПСИХОЛОГИИ, (SI-2№ 3).

9. Sharipjonov, M. S. O. G. L. (2021). OLIY PYEDAGOGIK TA'LIMDA TALABALARGA MUAMMOLI MASHG'ULOTLARNI TASHKIL ETISH TEXNOLOGIYALARI. Science and Education, 2(2), 435-443.

10. Шарипжонов, М. Ш. (2020). Бўлажак тасвирий санъат ўқитувчисининг касбий маҳоратларини такомиллаштиришда амалий машғулотларни ташкил этиш методикаси. Молодой ученый, (43), 351-353.